

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Novissima Polyanthea, In Libros XX. Dispertita

Dominicus

Francofurti, 1613

Victoria

[urn:nbn:de:hbz:466:1-97211](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-97211)

reperere civitatem, quae pertinacissime rebellat, sed non minus laudis merebatur, quia civitas, quod huius beneficii gratiam non sibi vindicavit, sed vnam praecipuamque partem ipsi concessit vbi: alteram tribuit Alexandro, cuius memoriam sciebat apud Alexandrinenses esse gratiosissimam: tertiam transfudit in Anium eius civitatis civem, amicum tanto titulo suis commendans. *Plutar. in apoph.*

Aurelianus Imper. Quum Thynam venisset, eamque occupatam reperisset, iratus dixit, Caenam in hoc oppido non relinquam. Hac voce milites erecti fuerunt in spem praedae & Heradamon Thyanaensis, metu ne cum caeteris occideretur, prodidit civitatem. Quae castra Aurelius Heradamonem patriae proditorem occidit. Militibus ex Caesaris promisso directionem oppidi flagrantibus, respondit: Agite, caenam negavi relicturum, canes omnes occidite. Hoc pacto & proditori mercedem rependit & militum avaritiam elisit. Videtur autem hic sermonis color sumptus ab Hebraeis, in quorum literis reges qui minantur internecionem, negent se quenquam relicturos: vique ad mingentem ad praeterea, canem hac periphrasi significantes. *Eras. ex Popi. c.*

Fridericus Imper. victis in Hungaria Gunzibus: Magnum, inquit, actum est opus. Nunc autem manus restat, vt scilicet vincamus nos in ipsos, aequae avaritiae & vlciscendi cupiditati frenos imponamus. Discant nostri primae victores, exemplo Frederici imperare animi affectibus, neque in insolere ob res ad nutum voluntatemque cedentes, parceretque victis. *Aeneas Sylvius l. 2. comment. de reb. gest. Alphons.*

Syphus Imperat. Obiurgatus, cur fugatos hostes non insequeretur, & comprehensos occideret? Satis inquit, vicit, qui hostes fugavit. Vinam & huius exemplo monarchis nostrae aetatis persuaderi possit, magno cruore partam victoriam non estimari victoriam. *Aeneas Sylvius libro quarto de rebus gestis Alphonsi.*

Themistocles. Quum adversus barbaros deseriberet Athenis exercitum, & in theatro ex illius gentis more producti essent galli gallinae, atque inter sese commissi, mira pertinacia inter se depugnarent ad necem vsque, rem ludicram verit in seriam cohortationem. Sic enim eius suos affatus est: At isti inquit, neque pro aris ac focis, neque pro liberis depugnant, sed tantum, quod vici turpe sit. Quo igitur animo vos esse par est, quibus pro salute patriae, pro charissimorum incoluntate, pro libertate certamen est? *Erasmus libro octavo apophthegmat. ex Elucario.*

Mithridates victus a Cn. Pomp. non tantum seipsum & filios, sed totum etiam regnum victori sua sponte obrulit, praefatus, neminem alium neque Romanum neque ullius gentis virum futurum fuisse, cuius se societati commisiturus, foret, quam Cn. Pompeium. Proinde omnem sibi adversam vel secundam, cuius auctor ille esset, fortunam tolerabilem futuram. Non enim esse turpe ab eo vinci, quem vincere esset nefas neque ei inhonesta aliquid submitti, quem fortuna super omnes extulisset. *Velleius Paterculus & Cyprianus in Consulib.*

Anibal a Minutio, quem insidias obederat, per Fabii copias depulsus, vbi rediisset in castra, dixisse fertur. Eo praelio a se victum Minutium, se autem a Fabio fuisse separatum: videlicet ex eadem pugna victor & victore redditus. Perierat enim Minutius, ni Fabius succurrisset. *Plut. in Fabio.*

Traianus Valentis impiissimi Romanorum Imperatoris contra Gothos, dux, cum primum quidem congressum eorum sustulisset, victus rediisset, ignaviam ei & timiditatem in conuiuio Imperator obiecit, ille autem ea dicendi libertate, quae virum fortem & strenuum decet: Non ego, inquit, Imperator victus sum, sed tu ipse sponte tua victoriam a te ipso relicis, qui ita cum Deo belligeratus, momentumque quod ab eo provenit repellens, ad hostes potius transfuitis. Deus enim semper vincit: & victoria illis fauere solet, qui auspiciam ductumque eius sequuntur. Is nunc ab adversariorum partibus stat, quod cum tu bello (infectabatur enim eos, qui iam Christianam religionem receperant) persequeris. *Nicephor. Callist. libro undecimo capit. 40. Eccles. hist.*

Demetrius dicere solebat, virilem se non aestimare cum solum, qui armis caeteros praecelleret: sed & qui cum voluptatibus pugnam capeffans, speciosam reportasset victoriam. *Strab.*

Lysander. Lacedaemonii non praeficiant padotribas, qui pueros ad lucram exercerent: vt virtutis esset certamen, non artis. Vnde & Lysander interrogatus, quo pacto a Chironte victus esset? Respondit, Vario artificio. Non existimabat ea gens in quavis re speciosam esse victoriam, quae callidis consiliis contigisset, potius quam animum corporisque robore. Ars autem omnis vt a naturali simplicitate recedit, ita dolo affinis est. *Plutarchus.*

Alcibiades etiamnum puer, cum ita palaestra nexu quodam confictus esset, vnde se non posset explicare manum collectoris mordicus arripuit. Illo dicente, mordet Alcibiades vt foeminae solent: Immo, inquit, vt leones. Iam tum agnosceret erat a-

nimum cedere nefcium. *Plut. in Graec. apoph.*
Alexander, Parmenionis & alius suadentibus vt non fidis Darium ad Arbellas aggredere, respondit, Latentem furum ista est solertia, quam mihi praecipit: quippe non aut angustias locorum, aut furum notis oblatere, aut iam luce aggredi certum est. Malo me fortunae pariter victoriae pudcar. *Quint. Curt. l. 4.*

Alphonsus, cum Caetiam urbem pertinaciter obsideret, forte quos oppidani tanquam bello inutiles expulsi, meatum diutius in vrbe haberent (erant autem senes, mulieres, puellae, infantes) ab his abstinere suos milites, vt milites cum aegre hoc tulissent: malo, inquit, vt Caetianis nunquam potiri, quam homines imbelles & inuentutem tam foede, tamque crudeliter cruciantur. Cum viris enim, non cum mulieribus mihi dignitatem gem immortalitate dignissimum? quique vnuverum genum guberaret & regat. Victoriam, quam luduorum existimaret, nullam iudicavit. Igitur omnem exercitum imbellem extipii iussit, sed exceptos omnes abundanter refocillari voluit. *Anon. Panor. de reb. gest. Alphonsi. C. 10. de eius dictis.*

Idem, Cum renunciarum esset ad Ludouico Rodio, vt Venetorum nauibus esse, qui illa vna cum armamento in his erat exurre pollicitareretur, si sibi duo milia aureorum promitterentur, conatusque illis facile celluros esse respondit: Nequaquam insidius, sed aut virtute vincendum nunquam. Ex hac enim re non aliam sibi laudem sperse: quam eius qui Dianae Ephesiae templum incendisset. men totius Asiae decreto e memoria hominum oblitur. *Panorm. l. 3. de reb. gest. Alphonsi.*

Idem. Carolus Francorum rex in bello Britannico a militibus & pecunia iam exhaustus, cum per legem Alphonsi Aragonum rege (cuius prouincias ab antecessore dem accepert, sed non saluo iure) ne contra se bello insuscitaret aliquod bellum, infortunio occasione dimisit Alphonsus, non est quod sibi hoc tempore timeret. ego enim, quod maiores mei in Caroli summa sceleris, tierunt, in eius calamitate petere nolo. Porcuffet autem sus potentissimus, Carolum toto exure regno, pauca militibus, si astu & insidiis, non aperta virtute vicio inanis parandam esse iudicasset. *Anon. Panorm. de reb. gest. Aeneas Sylv. de eius dictis.*

Idem. Quum quidam se offerrent, qui Rendi, Anagninis, & hostis sui atrocissimi, morem promitterentur: randam: non tantum hoc fieri noluit, sed vt in praesentiam animaduersum dixit, si hoc tentarent: dicam, non insidiis cum hoste de regno, sed manu tantum & virtute, dum, *libid.*

Idem Alphonsus, his qui se in mortem Francisci Medici esse significarent, respondit. Nunquam sibi victoriam, cuius postea pigendum pudendum esset. Igitur mandati consiliis abstinent, talia se exempla in illos educturandi consilia sibi admodum molesta esse omnes intelligunt. *Syl. & supra.*

Idem. Rogerius Pallantiae comes, amplissimum omnium genere natum, impiger vir, & manu promptus, cum adiens diceret in animo sibi esse Ioannem Castellae hostem, contempro omni periculo confodere, horum modo annuat) factu per facile: Non per scelus, sed virtute quaerendam esse, respondit Alphonsus. Se enim in Castellae atque Hispaniae dominatu, sed ne pro tota imperio adipsendo tam crudele atque detestabile faceretur. *Pan. l. 2. de reb. gest. Alphonsi.*

Idem. Simili quodam modo respondisse dicitur Martino, Cosmum Medicei occisurum pollicentem, si amplius manu militum a rege iuraretur: longe quidem quamque ampliores hostes sese & habuisse & habere, quam Cosmum, quorum morte vel regna consequi se quidem potuissent a seclere. *Idem Panorm.*

Pitacus probabat victorias citra sanguinem patriae civium cruore emptas, hoc est, Cadmeas, vt vocantur, non esse victorias. *L. Aeri. l. 1. c. 5.*

Dyrhus bis commisso cum Romanis praelio victor, ratus compluribus amicis & duobus hic Pyrrhus: Si vno huic praelio Romanos vicerimus, actum est de nobis, solent dicere, hoc dicebat victor: declarans, victoriam in partem non esse victoriam, sed calamitatem. *Plut.*

Alphonsus. Cum graui atque diuino bello confectus umpharet, victos tamen & captos hostes triumphantum eorum praere non passus est: Ob hostes seruos rectius quam triumphandum esse dicens. Vnde apparet, quam rectissimi victorias nullo sanguine paratas faceret. *Panorm. de reb. gest.*

PO

POLYANTHE

Parentis ac Venetis petentibus, pacem dedisset: sed glorie studio flagrans permoleste hoc tu-
 bellum magnificum ac gloriosum aliquod faci-
 endum, a quo iam pace comparata se frustratos plane
 esse quod erat suspicatus aliquando occasione iam &
 bono animo effose committentes: nam &
 non credite, Neque locus enim, neque honos decem
 imperio fuit, petentibus pacem dare. Ita enim
 iustitiam, ut sine cruore, si id modo fieri potest, vi-
 detur. Et quid aliud pacem tam submisit peten-
 tibus, quam se victos, non autem victores esse? *Panorm. l. 1.*
 de rege.
 Scipio dicere solebat, longe maiorem victoriam reuera cla-
 mantes, quam cum multo sanguine parata
 pacem, aut omnino nullorum sanguine parata
 reuerentem in ore habuisse ferri, tanto triumphum
 inquit, quanto plures relati sunt, de quibus triumphum
 esse dicebat pugnare cum bonis paucis ad-
 versus multos, quam cum multis malis adversus paucos bo-
 nos. *Alphonsus.*
 Scipio non tam multitudinem militum, quam pugnantium
 numerum. *Lact. 6. c. 1.*
 Scipio, locus moleste ferre tam crebras expeditioni-
 bus, quam ipsi permulti Lacedaemonios numero paucos
 itaque volens ostendere, quanta esset Lacedaemo-
 nio, nulli vaucos locos simul confidit, permix-
 tum omnium unum surgit signum. Hi quum surrex-
 issent per praecentum iussu su gere fabros ararios, dein-
 de ac domorum opifices, similiti & aliarum artium
 factant et ut propemodum socii surgerent omnes.
 Scipio vero nullis eo quod Lacedaemoniam, qui militi-
 edictum sibi, officium aut artem delectantem vel ex-
 cere. Hoc factis, rursu Agellias. Videtis, inquit, o
 praes nos educimus, quam vos? Hoc stratagemate dux
 praes, non perinde referre quam numerorum mi-
 praes, quam fortis & exercitatum. *Plur. in La-*
 Darius triginta myriades in aciem produ-
 coquis non meruit multas oves. *Ant. in Melis. part. 1.*
 contra Romanos magna militum copia pugnaturus,
 exercitum vidisset, paucorum exercitum irridens dixit:
 Si vos milites aduenissent per paucos quidem esse: Si vero
 multos. Verum mox ipso facto intellexit, victoriam
 pugnatum, sed militum robore atque virtute
 Lucullo enim adeo victus est, ut statim vitamque la-
 abhincis aufugit: neis ornamentis in nuptiis fuga a-
 Romano captus abduceretur. *Plur. in Lucull.*
 Giloni nuntiant, sibi admirabilem videri Roma-
 actorum ad pugnam numerum: Imo aliud, inquit, mi-
 legit. Quid autem hoc esset interroganti? Quod extam
 que, hominum multitudine nullus appellatur Gi-
 miles tantum militum Romanorum numerum:
 quibus, qui toties Romanorum vires pugnando frerant,
 non in numero, sed fortitudine militum consistere vi-
 Rex Aragonum, cum agrum Surrentinum populari
 coegerat, saepenumero ingenuisse ferunt. Verum
 rationes pertinaciores quam illis conveniret, animadu-
 erant, qui urbem in habitatis inimicam mihi ne vestra
 ad effugit, quod postea in ea lenitate & clementia corri-
 Subducans, non feret esse situm in duces pote-
 victoria militum prohibere rapacitatem, *Panorm. l. 1. de*
 ad Syracusanos dicere solebat: Non minoris virtutis
 bene vix, quam vincere. *Brus. l. 7. c. 8.*
 cum post fidem apud Corinthum victoriam ingen-
 Corinthiorum & Atheniensium a suis trucidato-
 adeo non gaudis est, nec elatus ea victoria, ut graui-
 etiam vires deploraret, Heu, inquit, Graeciam! quae
 bello perdidit, quot vniuersis barbaris debellan-
 poterant. Viro magno animo optabilis quidem erat vi-
 multo gratior si paucorum sanguine parata fuisset. *Plur.*
 Apph.
 praepere solebat, ut postquam in bello hostem vertif-
 ac superarent, tam diu fugientes insequerentur, do-
 victoria, moxque retrocederent. Neque enim Grae-
 moribus eos trucidare qui cessissent: idque non
 verum, etiam vitiosum esse dicebat. Si quidem ho-
 res est, ubi cognovint Lacedaemonios parere ce-
 occidere vero qui loco non cedunt, sibi conducibilis
 fugere quam perire. Frequenter enim desperatio
 labor addit animo non minus quam spes victoriae De-
 Graecos legibus ac disciplinis imbutos, etiam in bellis

meminisse clementiae. Barbarice feritatis est, senj in prostratos.
 Sed rursus ita temperanda est clementia, ne nobis sit ex tio. Fir enim
 non raro, ut hostis fugam simulet, ut scilicet in vi-
 insurgat in victorem. *Erasm. ex Plur. in Laconicis.*
 Epaminondas, quum alias solutus esset vincto corpore hilarique
 vultu prodire in publicum, post die eius diei quo feliciter pugna-
 tum est in Leuctris, processit squilidus ac summissus. Amicis au-
 tem seiscitantibus eequid illi molesti accidisset: nihil inquit, sed heri
 scisi me plus aequo mihi placuisse, eius gaudii inchoerantiam ho-
 die castigo. Adeo meruit arrogantiam viri Boreus ac militaris
 & nos non idem faciemus, quoties secunda fortunae aura res nobis
 succedunt. *Plur. in apoph.*
 Demetrius, cum cepisset Atheniensium qui desererant vitem,
 eaque grauter rei frumentariae penuria laboraret, pronus conuo-
 cata concione, dilargitus est illis frumentum gratis. *Plur. in vita*
 Demetrii.
 Barca. Quum Annibal apud Cannas felicissime pu gasset,
 amicis suadentibus ut fugientem hostem insequens in urbem irrum-
 peret, non obtemperavit, Quam rem Barca Carthaginensis adeo
 indigno tulit, ut exclamarit: Vincere scis Annibal: Victoria vti necis.
 Hoc dictum T. Livius tribuit Maharib. *Plur.*
 Scipio dicere solebat, hosti non solum esse dandam viam fugien-
 di, verum etiam munitendam, docens, moderandam esse victori-
 am, nec satendum in eos, qui contra ferre arma desuissent. *Plur.*
 in archis.
 Fabius quum a Romanis missus esset legatus ad Carthaginen-
 ses, ut exploraret cur Saguntis contra socios a Poenis oppugnata es-
 set: sinu ex toga factis. En (inquit) vobis bellum & pacem appor-
 tamus: vrum igitur placet sumite. Cum Poeni ferocius clamarent,
 daret vrum vellet: Fabius effuso sultu. Bellum (inquit) damus. *Eras.*
 lib. 6. apoph.
 Anonymus. Quum navis, qua Gnaeus praetorius quaesor ve-
 hebatur, in Scipionis Metelli portetatem venisset: Scipioque ex-
 teris circis, quaesori salutem polliceretur, quaesor respondit:
 Caesaris milites salutem dare, non accipere solent. *Erasm. l. 9. a-*
 poph.
 Cato. Rebus deploratis cum amici hortarentur Caronem, ut
 ad Caesaris clementiam confugeret, respondit: Victorum esse, & co-
 rum qui deliquissent supplicare. Cato in nec victum nec captum
 esse, qui se per omnem vitam fructum praestulisset. *Plur. in vita*
 Caron.
 Pompeius audiens quosdam esse, qui inuiderent concessam sibi
 triumphum. Se citius omisurum triumphum, ait, quam in vobis
 blanditurum, simulque laureatos salses abiecit, ut illi ne inciperent
 direptionem. *Plur. in apoph.*
 Iulius Caesar post actus Tigurinos, ad vrbem quandam Socio-
 rum proficiscens, quum audiisset Heluetios in itinere occurrere,
 in locum quandam munitum se recepit: ibique copiis congregatis
 & equo cui insidere solebat, adducto: Hoc, inquit, post victoriam
 tar in persequendis hostibus & pedes aggressus est Heluetios. *Eras.*
 lib. 4. apoph.
 ¶ SENTENTIAE HISTORICAE.
 Victoria praecleara res omnes atque optimas adipiscitur & tuetur,
 Xenoph. de inst. Cyri. 2.
 Illud sciamus oportet victoria nihil esse fructuosum. Qui enim
 vincit, is omnia secum abripit, viros, mulieres, opes, regionem vni-
 uersam. Praeter haec videndum in primis, ut victoria etiam con-
 seruetur, quippe qua etiam raptor ipse continetur. *Idem. de inst. Cyri.*
 Cyri. lib. 4.
 De hominibus ita naturae necessitate comparatum est, ut haud
 dubie quisque semper et dominetur quem superauerit. *Thucydides li-*
 bro quinto.
 Perunq; sic, ut maior pars meliorem vincat. *Linus Decad. 3. l. 1.*
 Ambitione imperatorum clades acceptae sunt, severitate imperii
 victoriae parte. *Idem. Decad. 5. l. 5.*
 Res humanae ita sese habent, in victoria vel ignavis gloriari licet:
 aduersa res etiam bonos detrahant. *Sallust. de bel. Jugurth.*
 Ita fert natura ut omnis victor inexorabilis rerum secundarum
 desiderio efferatur, neque finem illum cupiditati statuatur. *Dion.*
 lib. 35.
 Victoria non numero hominum, sed diuino beneficio concedi-
 tur. *Appian. de bel. Hisp.*
 Spernanda est acies auro & argento fulgens, in qua plus praeda
 quam periculi est: cum victoria non armorum decore, sed ferri vir-
 tute quaeratur. *Iustin. hist. lib. 11.*
 Inperata interdum operata victoria certior est. *Idem. l. 20.*
 Modica, sed crebra damna, famam victoriae nuper parte lacerant.
Lact. hist. l. 4.
 Vera haec est victoria, quae salua fide & integra dignitate paratur.
L. Flor. lib. 1. c. 12.
 Si vis vincere, clementer te age & de ciuium nece ne cogita. *H.*
 Vopisc. in Aureliano.
 Difficile vincitur, qui verè potest de suis & de aduersarii copis
 iudicare. *Veger. lib. 3. c. 26.*

Amplius iuvat virtus quam multitudo. Amplius prodest locus
sepe quam virtus *ibid.*

Nunquam ad certamen publicum produxeris militem, nisi cum
eum videris *ibid.*

Qui dispersis suis in conspectu sequitur, quam ipse acceperat ad-
versario vult dare victoriam *ibid.*

Magna dispositio est hostem fame magis vrgere, quam ferro, *ibid.*

Non ille hostis vincitur solus qui cadit in acie, pondere armorum
oppressus & virum sed multo cunctus, etiam turba tacente sub iugo
mittitur voluntarius, qui sentit expertus, nec fortitudinem in re-
belles, nec lenitatem in supplices animos desisse, *Ann. Marcell. hist.*

Scriptorum veterum mos est, ex ea parte que vicerit, occisorum
non commemorare numerum, ne victorie gloriam maculant dama-
na victoris: nisi forte cum adeo pauci cadunt, vt admirationem ter-
roremque virtutis auget paucitas perditorum, *P. Orofius, hist. li.*

Equitati semper solet iungi victoria, *Am. Marcell. l. 23.*

Longa mihi opus esset oratione (dictum *Bel. Iarvis ad milites*) ad
enarrandum quantum vim habeat ad victoriam iustitiae obseruatio:
huius discipline summam tum pugnae finem atque fortunam impe-
rit tantum in dextris consistere existimant. Vos autem qui saepe mi-
nicos vultis nec corporibus nec viribus vobis inferiores, saepe et-
iam victi fuistis: non ignorare puto quod homines quidem vultus
ex acie inter se demicant, finem vero tantum quam Deus voluit
consequuntur, *Procop. de bel. Vandal. l. 1.*

Victoria omnes opes in eam partem in quam inclinauerit, defer-
re est apta, *Idem. eod. l.*

Magnam vim habet ad victoriam obseruatio iustitiae, *Idem. ibi.*

Victoria omnia damna regit, praeteritorumque oblita malorum
semper noua medatur, *eod. l. 2.*

Non in numero aut multitudine bellorum: sed in ordine atque
fortitudine belli exitus ac robur consistit, *Idem. l. 2.*

Multa victoriam fortibus viris pollicentur: iustitia in primis (*in-
quis Belisarius*) pro qua contra iniustos & iniquos venimus, nostra
quoque recuperatur: praeterca Vandalorum contra suum tyrannum
odium atque maleuolentia. Deus namque auxilium iusta petentibus
semper adesse solet. Miles quoque imperanti minime beneuolus acre
fore perignorat. Praeter hoc nos cum Scythis & Persis omne aequum
res gestimus. Vandali autem ex quo Africam sunt adepti, nemi-
nem inimicum praeter nudos Numidas habuerant. Quis autem ig-
norat, quod omnis discipline ratio exercitatione augetur, ocio vero
debilitatur? Nam vallum videtis nobis esse, unde aciem progredi
oportet, munitissimum. Adiunt & arma, & alia quaecumque: ferre no-
ualemus, hic praesto parata, & demum huc reuertentibus nihil nobis
necessarium desit, *Idem. eodem. lib.*

Vnam esse victoriam puram ac sinceram homines arbitrantur,
nihil ab inimicis graue pati, *Idem. de bel. Pers. l. 1.*

Nil maiori esse voluptati mortalibus potest, quam hostem armis
peruincere, *Idem. de bel. Goth. lib. 1.*

Qui in ancipiti positi sunt, nec in hostem vnum intenti, par erit
omnino vt ab aduersariis superentur, *Idem. eod. l.*

Non armis adeo ac pietate paratur victoria. Nec enim reor boni-
tatis illius summam praesidio sui prauos & nefarios viros, *Agath.*

Dei arbitrio expenditur victoria, neque ad insolentissimos quoque
illa accedit, sed ad eos duntaxat, ad quos conditor ille rerum & mo-
derator accedere voluerit, *Idem. hist. lib. 3.*

Non reor corporis viribus, potius quam recto iudicio & prouida
cogitatione posse hostes peruinci, *Idem. lib. 5.*

Sapienter, quisquis ille est, qui aut vince, aut vineenti pare: for-
tis namque animi est, si possis vincere: si vero non possis, potentio-
ri obtemperare, & fortunae tempestati; concedere, *B. Facius, hist.*

Ne tantum tuae (dictum *Alphonsi regis ad Ferdinandum filium*)
aut tuorum militum fortitudinis fidas, vt arbitris absque diuina o-
pe hostes a te superandos. Victoria etenim non ex hominum con-
silio, sed ex summi Dei voluntate ac potestate proficitur. Tum
denique tibi militares artes profuturas scito, cum Deum tibi pietate
ac iustis factis reddideris propitium. Eum igitur, si vincere expe-
tis, pura mente colito: spemque omnem victoriae in eo reponito. Et
si quando (quod solet in bello contingere) tibi quicquam aduersi
contrigerit, quo existimare possis ipsum Deum tibi subratum esse:
vide ne ab eo per impatientiam atque animi perturbationem disce-
das, sed potius satisfaciendo ei reconciliari stude. Solet enim Deus
quos diligit interdum malis afficere: & quos constantes in aduersis
videt, rursus in meliorem fortunam relituere. Existimationis tuae
tibi diligentissima ratio habenda erit, putandumque nihil ea re in
humanis rebus plus esse aut fieri debere. Quippe cum victoria
nonnunquam magis existimatione & fama, quam militum robo-
re ac virtute comparetur. Et victoria quidem saepe claudibus mu-
tatur: at fama si cum probitate ac fide coniuncta fuerit, & permanet
& cum omni reo perdurat, *Idem. hist. l. 10.*

Victoria ferox virago est. Illius modo deserta
corporis praeter prehensam. Nonnumquam totum potius
A. Emyll. l. 2.

Anteuertendo ac diuertendo, victoria ex bellis
Guccardus, hist. l. 1.

Facilius est eos qui iam declinare inciperunt, quos
existimationis culmen tueritur opprimere, *Idem. l. 1.*

Nulla victoria vi uior, praeclearior, magis glori-
quae absque militum suorum detrimento & sanguine
dem. l. 15.

Omnis victoriae fructus in eo consistit, si ea bene-
praetermittere, tanto maius quam non viciisse, *Idem. l. 15.*

maiore nostra culpa in his rebus quae in postea
mus; quam in his quae ex fortunae pendente
bro. 16.

Potior est moderata, sine vulnere victoria, quam
certes & vincas, summe optima cruentaque, *P. Orofius, hist.*

Ae plena veraque victoria existimanda est, quae
atque artibus magis quam quae aperta virtute atque
tum comparatur. Sic Romani quondam emen-
tores, ferocia atque immania corpora, sola con-
lactis, saepe praelio superarunt, quum illi discipuli
imperatores ante capere locum caesis, circum-
non ordine, non acie nulli ducis excedere, et
dumicare, nihil ex prouocatione commoueri, plures
eos circumuenire, dolum, timorem, ignauam, pro-
te consistant, *Idem. l. 15.*

Prudentissimi imperatores non in multa caele-
lute atque incolumitate suorum militum vidua-
runt, *Idem. l. 14.*

Solet Deus his qui iusta ac necessaria arma im-
sa praesertunt certam vincendi occasionem, propo-
bro. 17.

Perpulchrum quidem videtur esse imros super-
les ab hostibus: sed ego longe pulchrius iudico, si
comparare, vt & pecuniis, & voluptatibus, & men-
lis, *Xenophon Orator. de Agesilai Laudibus.*

Bemignitate atque elementia hostem vincere,
flat. Hic enim necessitate, vt pareant homines,
voluntate: & hic quidem cum graui saepe iactura
tu, illic sine aliquo detrimento emendantur delin-
terea quod maius, hic magnam laudis partem con-
vendicant, illic omnis victoria tribuitur duci, *Plut. l. 1.*

Alexander seipsum vincere quos hostes magis
stimabat, *Plut. in Alexandro.*

Veteres philosophos, atque summos illos temper-
eam gloriam, quae ex sui ipsius gloria comparatur, &
aeternam, immortalis: quae esse aili maris, cano-
regna, trophaea, atque triumphos extulerunt, man-
festum certissimumque est, haec Scipioni maiore
maiorum splendorem quam Africa decessit & Car-
dedit. Nonne haec eadem res magnum illum Ma-
mortalitate donauit? quum Darius maximo pro-
deos immortales vt regnum suum stabiliunt argu-
statuissent, se non alium succedentem quam cum
stem, tam manufactum victorem ab illis petere, Cati-
cedendo, remittendo, condonando, qui in numerum
retur dignus esse iudicatus. Denique Senatus popu-
plures populos atque provincias clementer man-
te quam bello armisque imperio suo subiecit, *Idem. l. 1.*

Seipsum quam hostem superare multo operosius
propterea festinatione fugere, nec secunda castra qua-
dere, *Val. Max. l. 4. c. 1.*

Sic egregium est hostem abicere, non minus
felicitate misereri, *Idem. l. 5. c. 1.*

Cn. Pompeius Tigranem regem bello superan-
peratis in pristinum fortunae habitum restituit, atque
iudicans, & vincere leges & facere, *Idem. l. 1.*

Hi maxime hominum vincunt, qui las cedebit
vincuntur, *Procop. l. 1. de bell. Pers.*

Recte victoria vi praeclearius est quam ipsum victori-
tis dictum, *Plut. in Nisica.*

Plus est prouinciam retinere, quam facere, *L. Plaut.*

Viribus parantur, iure retinentur, *Idem. l. 4. c. 1.*

Illis timidus & ignauis licet esse, qui receptum
suis ager, sua terra per ruta ac pacata iunctura
militibus ab hoste circumseptis necesse est hoc
omnibus inter victoriam moremque terra
ptis, aut vincere, aut (si fortuna dubitabit) in
quam in fuga moritem oppetere. Si hoc bene
finiarumque in animo est, dicam, vicisti. nullum
ad vincendum homini a diis immortalibus accedat
Decad. 3. l. 1.

Propter quod deus, quas accipit natura supra volatiliu aiorum conditionem elargita est, factum: vt in vniuersum accipiter esset excellentis hieroglyphicis, precipueq; victoriam significauer. Nam reliquis omnino volucres volatu antecellit. Idem lib. 21. pag. 198. F.

EMBLEMA.

In victoriam dolo partam. Emblema XLVIII. Andr. Alciati.

Atque cumulum lacrymarum ego per luo virtutis. Deu miser a libentes dilacerata comas. Scilicet hoc restabat adhuc, vt iudice Gracco Vinceret. Et causa fletu pariore dolus. Vide, Bellum, Pax.

Victus.

DEFINITIO: ET ETYMOLOG.

Victus, anne illud sine quo vivere non possumus. Gr. vix, vitia, glos. Hebr. Michab, a verbo Chatah, vixit, reuixit, viguit, naturalem habuit vitæ vigorem: & metaphorice conualuit, sanus fuit: qui enim ex graui morbo conualecunt, vitæ restituti videntur. Vltimus verborum significatio, Victus verbo (inquit) continentur quæ elui, potui, cultuique corporis, quæque ad viuendum homini sunt necessaria. Conuictus, vna viuendi societas, quam plures simul viuunt. euyphor.

LOCI BIBLICI.

Victus, in dore vultus parandus. Genes. 3. 19. Victum Deus largitur homini & bestia. in genere, 1. 29. 30. Psal. 145. 15. 16. Et 147. 20. 9. 10. sed videtur, pupillo & peregrino peculiariter, Dent. 10. 18. de victu non debemus esse solliciti, Mat. 6. 25. Luc. 12. 22.

SENTENTIAE PHILOSOPHICAE.

Detenui victu. DIAL. X.

Francisci Perrarcha. D O L I.

Tenuis victus est mihi. R. Et tenuis voluptas, & munda sobrietas. An tu gula studio contrarium malle? D. Asper est victus. R. Aequanimis ferè gula illecebris caruisse cum ad manum sine alia dulcoris, & quæti faciliore, & feruari. Habet & suas virtus illecebras. Cicero in vtor verbo, has gustare & ruminare cum ceteris illas magnopere non requirit. D. Durus est victus. R. Durities amica virtutibus, mollicies voluptati. Quorautem magis viri vltro se voluptatibus abdicantes, hunc quem tu refugis victum elegeret? quorum aliqui, cum possent laute vesci, panem & aquam in deliciis habuere. An vero voluptati quemquam sic obnoxium opinemur, vt non illa valde oderit, si aduictum illi dedecus inueneri oculis possit? Sed sancta sanctitas virtutum holis acerrima & titillatio bestialis, quam qui sequitur, homo quidem videri potest, vere autem animal brutum est, ad hæc & familiaris contracta contictis, & consuetudo rerum pessima mortalem præstrangit inuitum, vt discerni nequeat, quam decorum sit, quod torquet, sedumque quod mulceat. D. Nihil angustum est victus. R. Immo nimis ampla, nimiumque capax gula est. Vnum visu angustum, re autem vnum omnibus in animam irruentibus vitis patens iter. Hac flamma libidinum, hac torpor ingenii, hæc irarum & iurgiorum feruor ingreditur, hac imperiosa cupiditas omnia pari iubens, atque facere dum necessaria creditis, quæ damnosa sunt, & munimen vitæ dicitis, quod ruina est. Hac inuidia facies, & amulatio implacata, indignantis animis, tam gulæ alium obloquentem, quam vos esse gloriamini. Inde laudem spectantes, vnde pudor metuendus erat. Hac postremo superbia, dum inflatus nec se capiens venter, animo suum affricat tumorem, & persuadet illi esse se homine aliquid maius, quod Ambrosius, & nequæ passit. Vides vt vitium vnum est omnibus aditus, neque hunc, si aliter nequit, inopia veltibus clausum ceteris? O paupertas ænabilis, quæ continentie tibi sumis officium? Vnde est eorum ad id, quod facere tua sponte deberis. D. Tenuis me victus extenuat. R. Malle ne igitur tume fieri, hæc tenuitas podagram tuis pellet & sinibus, dolorem capitis auferet, crebriq; vertiginem, vomitumque, & rictum, & nauseam, & sudorem radiumque, & fastidium tui ipsius, pallorem alterarum, & ruborem, odorem quoque & oris, & corporis, tibi, atque aliis importunum silet. Præterea pedes instabiles, manus tremulas, nutans caput (quodque est optimum) animam ipsum moderabitur, frænabitque. Et qui igitur tam multa corporis, atque animi bona paruo cibi desiderio, ac momentaneo gustus incommodo tibi parua conquereris dignas his præditis, gustu deseruire? D. Tenuis victus me fatigat. R. Contrarius fatigaret nisi forte onus requiem vocas. Non legisti lautioris vitæ raudia magna esse, ita vt quinq; diebus continuis non possit sine fastidio tolerari ab hominibus temperatis, & altiora spectantibus, quam Palæum, & ventrem? D. Supra modum victus est tenuis. R. Fuit ætas

quando hic fuisset, & est adhuc gens aliqua, vbi essent victus. Verum mundo in decursu lapsus vos deterruit, se nitimini publica semper principes tunc, vt qui oporuerit fuisset, veris vsque quoque vestigiis suis omnium persequendum viriis, ac locorum, precipuum tenentis gradum. Tenuis mihi non placet. R. Victum tenuem, & tenuis vitæ amatores, ac patroni laudant. Tu quam hauris, xus nescio. Plato Syracusias mentes damnat, ac hauri placere ait, bis in die saturum fieri. Epicurus in vltima prætem ac delicias ponit, & hunc quem tu fugis vltimum verbis probat. Deniq; vt ait Cicero: Nemo de tenui vitæ Tu duarum notissimos si viarum duces speras, quid tamen nisi vt impetu tui erroris, & virtutis hostem, nec amantem onerosam sequaris ingluuiem? Fœdum finem, æque quam iuramentum (quodq; indignanter ac dolenter dicitur multum quidem sed pro capto suo ventri ingruentem) tium domini mensuram vltimam & nescitis & frangere hilo est quod multi mirantur, quia patum, & tuorum nec multo pauciores essent: homines autem roborati lauto victu ad tenuem sum redacti. R. Bene habet, negligit, implet inopia, Optimum est sponte agere, quod ximum vel coactè.

De lauto victu. DIAL. XVIIII. Francisci Perrarcha. G A V D.

In lautissima educor familia. R. Multum cibi lauti est, critique modo nihil. An ideo magis cibi colore vermes patent, an cibo molliore veterum iocor tecum, nec te terreo. Scis & si forte distulatio paratam escam, & forte iam cenæ tempus, utem longius abesse iam non possit. Nam & horum cique conuicia, & quæ meniam instruit, menis tunc lauticia istas profuratur sint videris. G. Laus familia educatur sum. R. Opellima pueritiam, & vitis bonis artibus exquisitis cibus, & peregrinatio factus a puero præclarissimum in ipem adoleuit. In odores nosse, mirarique doctus cœmè operatur aurea venerari, neque sero vt virorem fornam stinque communibus lenire, sed ambrosia semper damnosus stomachi sarcinis mane illis occurrer, remo sancti viri eduerint, tot in castris phœdri dicitur, atque aperire vixerint: an sitibi gemas acquirere hinc Curtius, Fabricius, Coruncanus lecta sua manantes sibi libus, atque arantes ad vesperas veniunt ac Serranus, aut post hos Cato Censorius condidit, utigans, vnde triumphator redit, non alioquam cetero no vltus, omnes norissimi hostes voluptatis occurrer Paulus atque Antonius fontis ad ripam multum capere panem, non vercediua, ac dolore faucibus haurer, attoniti gustus icillatio illa lemtecerit. Cogitauerit tu tam tenui tamque, humili labore gaudentibus, trium (subactoque nobilissimos reges ac populos) tam difficillima est) carnem propriam, ac mundum, & subitiles anime debellatos: te nter amplas dapes, atque quem vlti perdomitum voluptate? G. Laudat. R. Sentio: omne in eo est, vt ad fundum munda datur & copia, immo vero redundanda, ut succurrit vt Augustus Cæsar, qui fortassis paratior poruerat cibi (sic enim de illo traditur) munda ris ferre. Silco quibus vesci solitus, ne quali ruderibus contempit tibi sit, interque fastidiosos & inuoluo tuos illius principis secundarius panis, & calceum tibi pisciculi rideantur. At quanto melius saltem in sarum decus eximium, & gulæ summa felicitas semper Phasidem latuissint, quam huc ad ceterum nostrum, & irritandas illecebras adhibere honetior ætas illa de qua Naso ait: Pissis alio fraude natabat. Ofreque in conuictu vna sum norat quam prabes Ionia diues. Non quare gaudet aus. G. Vno frator electissimo. R. Vnde frator, hic est finis vester, ad hoc nati estis. Quomodo vitæ vestram vitium debile, vel lymphis debilitatum iam ritus extingueret? Certe princeps ille, de quo bar, vini quoque parcellimus (nam & id fortissimum plus super cenam bibens dum in castris esse, vt te cenam bibitis, & in cenâ cenatis, nec amantem dit, & caltra ipsi vniuersa sunt vitibus. Nihil expedire, vel ceteramen. Non bibebat ille in noctibus non cessans: Ille sitiens pro peccato peccata gida panem, vel lactucule thyrum, vel fiscole frustum cucumeris capiebat, at vos sum comestis, pantens illam vitis ardentibus & bibendo aliam extinguitis (dicam venus) accenditis. Nec mirum bere vos sanguinem terre, ac ventrem curare